

Väčšia pozornosť odpadom z ťažobného priemyslu

V súvislosti s prijatím smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/21/ES z 15. marca 2006 o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu, ktorou sa mení a dopĺňa smernica č. 2004/35/ES, sa problematike nakladania s odpadom z ťažobného priemyslu začala venovať väčšia pozornosť.

Smernica o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu je významným krokom vpred v danej oblasti, pretože sa snaží riešiť problém ťažobného odpadu komplexne. Zameriava sa na odpad, ktorý vzniká pri prieskume, ťažbe, úprave a skladovaní nerastných surovín a pri prevádzke v lomoch (článok 2 tejto smernice).

Slovinky – odkalisko, ťažobný odpad z výroby medeného koncentráту (foto: Adrián Ilkanič, 2009)

Členským štátom Európskej únie z tejto smernice vyplývajú viaceré povinnosti. Jednou z nich bolo prijatie legislatívnych opatrení, ktorých prostredníctvom sa dosiahne legislatívny súlad so smernicou. Slovenská republika sa rozhodla transponovať smernicu prijatím osobitného zákona. Nový zákon sa javil ako najvhodnejší a najefektívnejší spôsob transpozície, bez potreby rozsiahlej novelizácie existujúcich zákonov. Úsilie o transpozíciu smernice sa zavŕšilo prijatím zákona č. 514/2008 Z. z. o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol právoplatnosť 15. decembra 2008.

Cieľom zákona a súčasne aj smernice je zabezpečiť adekvátne nakladanie s ťažobným odpadom, čo znamená: zabezpečiť dlhodobú stabilitu a bezpečnosť úložísk ťažobného odpadu, zamedziť alebo minimalizovať negatívne vplyvy úložísk na životné prostredie a minimalizovať riziká, ktoré môžu úložiská predstavovať pre životné prostredie a zdravie ľudí.

Základné údaje o projekte

Proces implementácie smernice však nekončí prijatím zákona č. 514/2008 Z. z., ale si vyžaduje prípravu ďalších administratívnych, technických, ale aj legislatívnych nástrojov.

Na pomoc tomuto cieľu sa realizoval projekt s ná-

zvom *Príprava nástrojov pre implementáciu smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu*. Jeho hlavným cieľom je zlepšenie nakladania s odpadom z ťažobného priemyslu, ktoré bude viesť k celkovému zlepšeniu ochrany životného prostredia a kvality života obyvateľstva. Projekt bol financovaný z prostriedkov Európskej únie v rámci programu Prechodného fondu UIBF 2006 (Unallocated Institution Building Facility - Budovanie inštitucionálneho vybavenia - nealokovaná čiastka).

Objednávateľom prác bolo Ministerstvo financií SR, Centrálna finančná a kontraktčná jednotka (MF - CFKJ) a prijímateľskou inštitúciou bolo Ministerstvo životného prostredia SR. Riešiteľom projektu, resp. poskytovateľom prác bola skupina dodávateľov ENVIGEO, a. s., Banská Bystrica a proS, s. r. o., Banská Bystrica. Riadiacim, kontrolným a schvaľovacím orgánom projektu bol riadiaci výbor, ktorý pozostával zo zástupcov objednávateľa (MF SR - CFKJ), prijímačej inštitúcie (MŽP SR), poskytovateľa, Úradu vlády SR, Hlavného banského úradu a Slovenskej agentúry životného prostredia.

Súčasne pre potreby projektu sa zriadila pracovná skupina, zložená zo zástupcov riešiteľa, prijímateľa, SAŽP a vybraných externých odborníkov. Úlohou pracovnej skupiny bola odborná diskusia k výstupom riešiteľa.

Projekt sa začal riešiť v októbri 2008, v období, keď zákon č. 514/2008 Z. z. ešte nebol účinný. Podľa harmonogramu prác bude ukončený v októbri 2009.

Aktivity projektu a výstupy

Riešenie projektu bolo rozdelené do 7 pracovných balíkov, ktoré sú v projekte nazývané aktivitami. Pre každú aktivitu boli zadané čiastkové úlohy/podaktivity a požadované výstupy (pozri tabuľku v prílohe na s. 16).

Aktivita 1: Vypracovanie stratégie a akčného plánu pre implementáciu smernice 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu

Tento pracovný balík pozostával z vykonania viacerých analýz, ktoré boli zamerané na: súčasný stav v manažmente odpadu z ťažobného priemyslu, súčasný stav legislatívy pre oblasť nakladania s ťažobným odpadom, identifikáciu silných a slabých stránok implementácie smernice, finančné dopady implementácie smernice na podnikateľské subjekty a štátny rozpočet. Súčasne boli zadané krátkodobé, strednodobé a dlhodobé ciele v oblasti nakladania s ťažobným odpadom, ktoré vychádzali z termínov a povinností

uvedených v smernici č. 2006/21/ES. Výsledky vykonaných analýz boli spracované do dvoch výstupných dokumentov - *Stratégia implementácie smernice 2006/21/ES a Akčný plán implementácie smernice 2006/21/ES*.

Aktivita 2: Vypracovanie návrhu nových právnych predpisov a návrhu úpravy existujúcich právnych predpisov zahŕňajúcich všetky aspekty smernice 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu

Táto bola legislatívneho charakteru. Jej cieľom bola príprava nových legislatívnych nástrojov, ktorými sú vyhláška k zákonu č. 514/2008 Z. z. a tri metodické pokyny. Nosnou časťou tejto aktivity bolo vypracovanie návrhu vykonávacej vyhlášky vrátane príloh a odôvodnenia. Povinnosť vydať vykonávaciu vyhlášku je ustanovená v § 18 zákona č. 514/2008 Z. z.. Za týmto účelom sa vykonala analýza existujúcich právnych predpisov a zriadená pracovná skupina na účely tvorby vykonávacej vyhlášky, ktorá na dvoch výjazdových rokovaní prerokovala návrh vyhlášky, pozostávajúci predovšetkým z rozhodnutí Komisie ES k smernici č. 2006/21/ES, spracovaných do paragrafového znenia navrhovanej vyhlášky. Išlo o tieto rozhodnutia vydané v súlade s článkom 22 smernice:

1. Rozhodnutie Komisie Európskych spoločenstiev č. 2009/335/ES z 20. apríla 2009 o technických usmerneniach finančnej zábezpeky v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu (Ú. v. EÚ L 101/25, 21. 4. 2009),
2. Rozhodnutie Komisie Európskych spoločenstiev č. 2009/337/ES z 20. apríla 2009 o stanovení kritérií na klasifikáciu zariadení na nakladanie s odpadom v súlade s prílohou III k smernici Európskeho parlamentu a Rady 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu (Ú. v. EÚ L 102/7 - 11, 22. 4. 2009),
3. Rozhodnutie Komisie Európskych spoločenstiev č. 2009/339/ES z 30. apríla 2009, ktorým sa dopĺňa definícia inertného ťažobného odpadu v rámci vykonávania článku 22 ods. 1 písm. f) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu (Ú. v. EÚ L 110/46, 1. 5. 2009),
4. Rozhodnutie Komisie Európskych spoločenstiev č. 2009/360/ES z 30. apríla 2009, ktorým sa dopĺňajú technické požiadavky na opis vlastností odpadu ustanovené v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu (Ú. v. EÚ L 110/48 - 51, 1. 5. 2009).

Vyhláška je v súčasnosti v pripomienkovom a schvaľovacom procese.

Súčasťou aktivity 2 bolo aj vypracovanie troch metodických pokynov: *Metodický pokyn na inventarizáciu uzavretých a opustených úložísk ťažobného odpadu, Metodický pokyn na sanáciu a rekultiváciu uzavretých a opustených úložísk ťažobného odpadu, Metodický pokyn na analýzu rizika úložísk ťažobného odpadu*.

Aktivita 3: Vypracovanie a publikácia príručiek pre správnu implementáciu smernice 2006/21/ES o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu

Náplňou tejto aktivity bolo vypracovanie návrhu textov príručiek, ktoré sú zamerané na:

- všeobecné požiadavky pre implementáciu smernice 2006/21/ES v SR;
- plány nakladania s ťažobným odpadom;
- prevencia závažných havárií pri nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu;
- podmienky výstavby a riadenia úložísk odpadu z ťažobného priemyslu;
- prevencia znečisťovania vody, pôdy a ovzdušia pri nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu;
- podmienky uzatvárania úložísk odpadu z ťažobného priemyslu a ich kontrola po uzavretí;
- žiadosť a povolenie pre nakladanie s ťažobným odpadom,
- najlepšie dostupné technológie pri nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu.

Príručky sú jedným z nástrojov správnej implementácie smernice, ktorý zabezpečuje pomoc správne pochopiť a vykonávať konkrétne ustanovenia zákona č. 514/2008 Z. z., a sú určené predovšetkým prevádzkovateľom úložísk ťažobného odpadu, orgánom štátnej správy na úseku nakladania s ťažobným odpadom a obciam. Príručky budú dostupné cez digitálne médiá (informačný systém – pozri aktivita 5), ale aj v tlačenej forme. Výtlačky bude distribuovať MŽP SR na orgány štátnej správy v oblasti nakladania s ťažobným odpadom.

Aktivita 4: Vypracovanie databázy uzavretých a opustených úložísk ťažobného odpadu na Slovensku

Vypracovanie databázy uzavretých a opustených úložísk súviselo s implementáciou článku 20 smernice 2006/21/ES, ktorý ukladá členským štátom povinnosť vypracovať inventarizáciu uzavretých a opustených úložísk, ktoré majú alebo môžu mať negatívny vplyv na životné prostredie a to do 1. mája 2012. Inventarizácia úložísk ťažobného odpadu sa realizovala v súlade s metodickým pokynom pre inventarizáciu opustených a uzavretých úložísk, ktorý vychádzal zatiaľ len z predbežného návrhu spôsobu výberu (pre-selektie) rizikových opustených a uzavretých úložísk, vypracovaného medzinárodnou účelovou pracovnou skupinou pri Európskej komisii (*Ad-Hoc Group*). Podľa zadania projektu sa vykonala aj terénna etapa inventarizácie, pozostávajúca z obhliadky a vypracovania registračných listov 250 úložísk, rozdelených podľa spomínanej metodiky do dvoch skupín: úložiska, pre ktoré nie je potrebné ďalšie skúmanie a úložiská, ktoré si vyžadujú ďalšie skúmanie.

Vytvorili sa nástroje na zostavenie Registra uzavretých a opustených úložísk ťažobného odpadu, a to digitálna aplikácia ako relačná databáza v prostredí MS Access s označením Reg_UTO.mdb. Aplikácia Reg_UTO.mdb umožňuje plne digitalizovanú správu registra, tvorbu tlačových výstupov a má integrovaný modul pre-selektie. Pripravené nástroje možno použiť pri systematickej inventarizácii, pretože v súčasnosti máme spôsobom zodpovedajúcim spomínanému metodickému pokynu inventarizované asi 3 % z odhadovaného počtu 7 000 úložísk ťažobného

odpadu. Register uzavretých a opustených úložísk ťažobného odpadu bude súčasťou informačného systému nakladania s odpadom z ťažobného priemyslu, ktorého vytvorenie bolo cieľom nasledujúcej aktivity.

Aktivita 5: Vytvorenie informačného systému ťažobného odpadu ako časti štátneho informačného systému

Požiadavku na vytvorenie informačného systému ustanovuje § 16 zákona č. 514/2008 Z. z.

Výsledkom tejto aktivity bolo zostavenie efektívneho informačného systému, ktorý bude zhromažďovať a poskytovať informácie týkajúce sa nakladania s ťažobným odpadom.

Štruktúra webovej stránky s informačným systémom

- 1) Základné pojmy
- 2) Legislatíva
 - a) právne predpisy SR
 - b) právne predpisy ES
- 3) Orgány štátnej správy
- 4) Príručky a metodické pokyny
- 5) Informačný systém
 - a) Register prevádzkovaných úložísk
 - b) Register uzavretých úložísk a opustených úložísk
 - c) Register prevádzkovateľov
 - d) Register dokumentov
 - e) Register závažných havárií
 - f) Informácie o najlepších dostupných technikách
- 6) Formuláre na stiahnutie
- 7) Linky
- 8) Diskusné fórum
- 9) Projekt UIBF

Informačný systém je navrhnutý tak, aby umožňoval výmenu a spracovávanie údajov a informácií o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu na úrovni štátnej správy a prístup verejnosti k informáciám týkajúcim sa nakladania s odpadom z ťažobného priemyslu. Po jeho odsúhlasení, určení správcu a zaškolení prispievateľov sa tento informačný systém stane súčasťou štátneho informačného systému o životnom prostredí.

Aktivita 6:

Vypracovanie návrhu novej inštitucionálnej schémy štátnej správy pre manažment ťažobného odpadu

Zavedenie nových povinností si vyžaduje aj posilnenie orgánov štátnej správy, ktorá bude zodpovedná za nakladanie s odpadom z ťažobného priemyslu. V rámci tejto aktivity sa na podporu implementácie smernice vypracoval dokument, ktorý analyzuje súčasný stav personálnych, technických, materiálnych a organizačných kapacít

orgánov štátnej správy pre nakladanie s ťažobným odpadom a zároveň obsahuje aj návrh na podporu a posilnenie kapacít pre efektívny manažment nakladania s ťažobným odpadom. Súčasťou tejto aktivity boli aj školenia pre príslušné orgány štátnej správy na úseku nakladania s odpadom z ťažobného priemyslu. Celkom sa uskutočnili 3 dvojdnové školenia v Bratislave, Košiciach a Banskej Bystrici v septembri 2009.

Aktivita 7: Realizácia informačnej kampane pre verejnosť a realizácia školení a seminárov pre prevádzkovateľov úložísk v ťažobnom priemysle

Cieľom poslednej aktivity bola informačná kampan, ktorá sa realizovala prostredníctvom propagačných materiálov a sériou školení a seminárov určených prevádzkovateľom úložísk ťažobného odpadu. Celkovo sa pripravilo 9 propagačných materiálov so zameraním na: všeobecné požiadavky smernice, informačný systém nakladania s ťažobným odpadom, plány nakladania s ťažobným odpadom, plány prevencie závažných havárií, podmienky výstavby a riadenia úložísk, prevenciu znečisťovania zložiek životného prostredia, podmienky uzatvárania a monitoringu úložísk, povoľovací proces a najlepšie dostupné techniky. Propagačné materiály sú určené pre obyvateľov žijúcich v regiónoch s významným vplyvom banskej činnosti na životné prostredie.

Záver

Implementácia smernice o nakladaní s odpadom z ťažobného priemyslu predstavuje pre všetky členské štáty Európskej únie výzvu, ktorá si vyžaduje vynaloženie značného úsilia pri jej zavedení do každodenného života. Smernica zavádza nové prístupy, opatrenia a postupy v oblasti nakladania s odpadom z ťažobného priemyslu, ktoré bolo potrebné a je ešte potrebné zaviesť a uplatňovať. Snahou realizácie tohto projektu bolo poskytnúť také výstupy, ktoré budú predstavovať významnú technickú, administratívnu a legislatívnu pomoc v procese implementácie smernice a zároveň prispievajú veľkou mierou k správnenému, premyslenému vykonávaniu a uplatňovaniu smernice.

Mgr. Zuzana Mészárosová, RNDr. Jaroslav Schwarz
ENVI GEO, a. s., Banská Bystrica

Šobov - halda z povrchovej ťažby kremencov obsahujúca pyrit (foto: Adrián Ilkanič, 2009)